

Чужесранка

- 1 -

То був кінець зими 2022 року. Де-не-де на полях ще лишився сніг. Перед поворотом з асфальтованої дороги на бездоріжжя сиротливо стояла автобусна зупинка. Розфарбована в синьо-жовті кольори, з великими буквами населеного пункту зверху. Щоправда, прочитати назву неможливо – хтось дбайливо замотав букви в чорний поліетилен. Бо свої і так знають, а чужим тут не місце.

На зупинці сиділа Марина з сином Марком і малою донькою Златою. Холодний вітер студив кров, тож діти куталися у куртки, а мама дбайливо поправляла їм то шарфи, то шапки. Поряд на лавці стояла котяча переноска, звідти у віконечко виглядала руда морда з таким виразом очей, що годі було й сумніватися – кіт породистий. Біля ніг Марини стояла яскраво-зелена пластикова валіза на коліщатах – колись нова, блискуча, а тепер подряпана, з тріщиною від падіння. Марк і Злата тулилися до мами,

вона обіймала їх і повторювала, як мантру: «Тепер все буде, як раніше». Марку шість років, він старший і розумів: як раніше вже не буде ніколи. Златі лише чотири, тож вона ще вірила кожному маминому слову.

По асфальтованій дорозі їхав віз із дровами, запряжений конячкою. На возі сидів дід Петро, який не добачав, тому здалеку й не помітив, що на зупинці хтось є. А Марина возу зраділа, як спасінню, – нарешті хоч хтось проїхав цією Богом забутою дорогою. Зіскочила з лавки, вибігла перед возом і давай розмахувати руками.

– Зупиніться, будь ласка!

Дід Петро аж перелякався – наче мавка лісова вискочила нізвідки. Натягнув віжки, скомандував коняці спинитися.

– Дякую, дякую, – заторохкотіла Марина. – Підвезіть нас, прошу!

– Та я тайво... на Калинівку, – махнув дід у бік повороту, чим ураз видав усю конспірацію із замотаною поліетиленом назвою села.

– Так ми теж туди! – ще більше зраділа Марина.

Дід Петро окинув жінку і її дітей недовірливим поглядом – у Калинівці чужих не люблять. Ніколи не любили, а зараз тим паче. А ці явно чужі.

– А звідкіль будете? – перепитав дід, щоб мати час придумати відмовку, бо брати на воза чужих не збирався.

– З Бучі...

– З Бучі? – йокнуло серце в діда – вранці якраз чув у новинах про Бучу. Такі жахи чув, що й у страшному сні не привидиться. – Що ж ти одразу не сказала?

Тут уже стало не до своїх і чужих – бучанським треба допомогти, і крапка.

Дід Петро жваво, аж надто жваво для своїх літ, зіскочив із воза, одним махом закинув на нього валізу, переноску з рудою мордою і обережно став підсаджувати дітей, приговорюючи:

– Боже, Боже, яке горе! Іроди бісові росіяни, ото нароби́ли. А ви, діточки, вуха затуляйте, діда старого-дурного не слухайте.

Мала Злата й заткнула вуха, Марина не втрималася і всміхнулася – вперше за місяць.

– А батько ваш де? – перепитав дід Петро, ще й озирнувся – наче батько міг у кущах ховатися.

– У ЗСУ, – і враз усмішка зникла з вуст Марини, як і не було.

– Воює? Боже, Боже...

Дід подав руку Марині. Вона з сумнівом глянула на натруджену брудну руку діда, та все ж подала свою білу тонку ручку з уже не таким гарним, як місяць тому, але все ж манікюром.

– Дякую... – ледь вимовила Марина: чогось сльози підступили, таке з нею тепер часто.

Дід Петро скочив на воза, струсив віжки:

– Пішла, Ритка!

І Ритка пішла, звернула на бездоріжжя, неспішно попленталася до невеличкого села, що вже виднілося на горизонті. Марина мовчала, міцно притискаючи до себе дітей. А дід Петро тяжко зітхнув, ще раз зітхнув і не придумав, що такого правильного сказати тим, хто втік

із Бучі. Тому вирішив говорити про те, що знав добре, – про рідну Калинівку.

– А тутечки чекає вас хто чи не?

– До тітки ідемо, до маминої сестри.

– Наша, калинівська? Як звать?

– Ольга Василенко.

– Землемерша?

– Так, знаєте?

– Та хто ж Ольку-землемершу не знає, всі знають, вона ж старостою хотіла бути, навіть билася з Михалича жінкою, – засміявся дід Петро.

– З ким билася?

– Михалич, староста. Олька його жінці коси рвала, бо та гречку нашим роздавала...

– Не скучно у вас, – з сумом мовила Марина.

– Є таке...

– І тихо, – прислухалася до тиші навколо. – Незвично тихо.

– Бо в нас тут пу́па закопано, – з гордістю сказав дід Петро. – І тою войною німці стороною обійшли, і росіяни тепер обійдуть.

– Було б добре – більше тікати нам нікуди.

– Дасть Бог, скоро закончиться війна, і в Бучу свою вернетесь.

– Нема куди вертатися...

– Попали? Дому нема?

– Бучі нема...

Поки говорили, Ритка дотягла віз до села. Уже виднілася крайня хата. Через паркан розмовляли Писанчиха –

огрядна, рум'яна, у красивій квітчастій хустці, і баба Нюра, котра їхала повз на велосипеді і злізла новинами з «чорноротою» обмінятися – так Писанчиху в Калинівці називали, бо язика за зубами не тримала.

– Та це росіяни не бачили, як ми за межу воюємо, хай тільки сунуться – живими не вийдуть! – спаленіла баба Нюра.

Та Писанчиха її вже не слухала – угледіла віз із гостями й зиркала – роздивитися бажала, хто й куди їде, наче то на лобах у них мало бути написано.

– Доброго дня, – привіталася Марина, коли віз порівнявся з жінками.

– Доброго! – всміхнулася баба Нюра й підморгнула діткам: вчителькою колись була, любов до дітей із виходом на пенсію не минула.

– Здрасте, – крізь зуби процідила Писанчиха.

Ритка потягла віз далі, а Писанчиха й баба Нюра не спускали з нього поглядів.

– Беженка, мабуть. Ще й з діточками, бідні люди... – зітхнула баба Нюра.

– Згадали про село, ти диви, що ж ви в мирний час не їздили, га? – уїдливо бовкнула Писанчиха.

– Цікаво, до кого?

– І горда яка, бачили? Звисока така: «Доброго дня», – перекинула Писанчиха.

– До Ольки-землемерші звернули чи не? – все вдивлялася баба Нюра.

– Чужесранка, – сплюнула Писанчиха.

Ольга жила у старій батьковій хаті, просто жила, але чисто: у вітальні новий диван, білі фіранки, скатертина напрасована на великому дубовому столі, сервант із рівно виставленими сервізами та статуетками ще тих, радянських, часів. І ніде ні пилінки. Різні про Ольку-землемершу в Калинівці могли говорити, але щодо того, яка вона чистоплюйка, – усі були одноставні. У неї, казали, з підлоги можна їсти. І Ольга тим дуже пишалася.

– Заходьте-заходьте! І почувуйте себе, як-то кажуть, як дома.

Ольга занесла з вулиці зелену валізу й переноску з котом, за нею сором'язливо зайшли Марина, Марк і Злата.

– Дякую вам, тьоть Оль, дуже, – видихнула Марина, вперше за довгий час відчувши, що тепер нікуди не треба бігти.

А от рудому коту в переносці явно хотілося бігати – він як заняквав, голосно й протяжно, Ольга аж здригнулася. Марина нахилилася й відкрила переноску – рудий умить вискочив і почав обнюхувати килим. Ольга звела брови – це обнюхування було для неї натяком, наче тут не так вже й чисто, як у селі кажуть. Марина підняті брови тітки розтлумачила по-своєму й поспішила пояснити їй:

– Граф кастрований, вихований, шкодити не буде.

– Ладно, хай обвикнеться в хаті, а потепліє – надвір.

– Як скажете.

– Спати тут будете, – Ольга з гордістю вказала на диван. – Добротний, два на метр шістдесят, осінню тіки

купила – як знала, що згодиться. От тут дьоргаєш, розкладеш. Поміститесь?

– Так, так, все добре.

– Але туалет, вибачайте, сільський, на вулиці...

– Нас все влаштовує, не переживайте.

Кіт заскочив за диван, і Ольга справді почала переживати.

– А диван драти не буде?

– У Графа кігті обрізані.

– Та то я так, просто новий, жалко. Але головне, як-то кажуть, що ми всі живі й здоровенькі, – Ольга нахилилася до дітей і, не придумавши нічого іншого, стала тербити їм щічки. Марк і Злата мужньо стерпіли. – І робіть що хочете, хоч на головах стійте, тьотя Оля все дозволяє.

– Все? – наївно спитала Злата.

– Ну, майже... – не встигла Ольга договорити, як із-під дивана почувся характерний звук – кіт драв диван.

- 3 -

Марк і Злата сиділи за кухонним столом – уже третій день у Калинівці, то трохи розслабилися, повеселішали. А Марина вовтузилася біля пічки – діставала великий казан, у якому парувала картопля з м'ясом. Наклала дітям у тарілки, з усмішкою глянула, які малі у неї смішні – обоє біляві, синьоокі, тягнуть руки до картоплі, хекають, їдять гарячою: зголодніли. У кухню з торбами, повними продуктів, зайшла Ольга. З морозу – рум'яна, захекана.

– Всьо, пиши пропало, – торби грюкнули об підлогу. – Светка з магазину каже: завозу не буде, всьо, шо на полках є, – більше не чекайте.

– Взагалі не буде? Бути такого не може, – здивувалася Марина.

– Ти піч топила? – помітила Ольга і відкриту піч, і казан.

– Картоплю в казані готувала, як бабуся любила, будете?

– Сонце, я ж просила: піч не чіпай, тут не все так просто.

– Я бачила, як ви робите, і все так само...

– Так само, та не так само, просто не чіпай, я все сама, добре? – всміхалася Ольга, та в очах блищав гнів. Цей блиск Марина стала помічати в очах тітки дедалі частіше.

– Як скажете, – не мала іншого виходу й погодилася.

А Ольга поглядом ревізувала тарілки Марка та Злати й зітхнула:

– І м'яса менше клади, будемо економити...

– Тьоть Оля, я пішки в місто піду, куплю м'яса, все, що треба, куплю, ви тільки не переживайте.

– Я й не переживаю, просто ж все одно не доїдять, а часи не ті, щоб свиням таке викидати...

– Я дам ще гроші на продукти, у мене трохи є, і...

– Боже, та гроші тут до чого? – розсердилася Ольга. – Ти чула, що я тобі про магазин кажу? Завозу не буде. І не тільки нам, місту теж уріжуть, от побачиш. І бензину нема, ти ще попробуй довези щось у таку глухомань.

– Добре.

– Та що ж добре? Якраз і не добре. Ти тільки не ображайся, сонце, – намагалася всміхнутися Ольга, та цього разу посмішка вийшла ще більш штучною.

– Мам, я більше не хочу, – відсунув тарілку Марк.

– О, а я тобі про що? – не втрималася Ольга.

– І я не хосю, – повторила за братом Злата.

Ольга хотіла було сказати ще щось, та Марк, встаючи з-за столу, зачепив тарілку, яка з рештками картоплі й м'яса впала на чисту підлогу і з гуркотом розбилася. Марк і Злата злякалися й миттю впали на підлогу, прикрили голови руками, як учила в Бучі мама. Марина кинулася підіймати дітей.

– Ні-ні, все добре, це тарілка, лише тарілка, вставляйте, тут скло...

– Вибач, мам, – ревів Марк, за ним заревіла й Злата.

– Це на щастя, на щастя... – цілувала дітей Марина.

Ольга була іншої думки: шикарний сервіз, який пережив і діда, й прадіда, а дітей Марини не пережив – це точно не на щастя. Але прикусила язика й мовчки почала збирати друзки.

– Тьоть Оль, я куплю, «люмінарку» куплю, весь набір...

– Куплю, куплю. От звикли ви в гóроді все грошима міряти.

– Я не хотів, – шепнув Марк.

– Канешно, не хотів. І обої мої обмальовувати не хотів, і кущі поскубав, бо теж не хотів, і кіт ваш диван додирає, але ж не хоче, да? – сказала Ольга так, наче то все жартома, щоб атмосферу розрядити, але прозвучало неприємно.

– Не треба, тьоть Оль...

– Зараза, – викрикнула Ольга, порізавшись склом.

– Мама – не зараза! – вскочив перед Ольгою Марк, руки в боки, дивився прямо в очі, малий такий, а погляд дорослий.

Ольга злякалася – у тих дитячих очах було стільки болю, одному Богу відомо, що вони бачили в Бучі. Відвела Ольга погляд, засоромилася – перегнула, ой перегнула. Подумки побожилася: більше жодного кривого слова не скажу.

- 4 -

Перші дні весни були схожі на весну – сніг розтанув, грязюка підсохла, і часом навіть здавалося, що сонце не просто світить, а й гріє. Марина, Марк і Злата гуляли по сільській вулиці, з одягу тільки зимове, тому розстібнулися, шапки зняли, попідставляли сонцю світлі голови.

– Мам, а війна закінчиться, і ми поїдемо з Калинівки? – запитав Марк.

– Звісно, синку, ми тут тимчасово.

– Тому тьотя Оля кожен день молиться, щоб війна скоріше закінчилася? Щоб ми поїхали?

– Тьотя Оля хороша, просто... просто звикла жити сама, а тут ми – як сніг на голову, – сумно всміхнулася Марина.

– І нас Глаф, – додала Злата.

– Так, кіт теж трохи в стресі чудить, дався йому той диван...

Назустріч кривою ходою йшов добряче напідпитку Валік. Молодий – не старший за двадцять п'ять, – але вже спитий, очі наче туманом затягнуті: холодні, сірі. Марина